

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Dziecka
Monika Horna-Cieślak

Warszawa, 24 października 2024 roku

ZPR.400.37.2024.TD

**Szanowny Pan
Arkadiusz Myrcha
Sekretarz Stanu
Ministerstwo Sprawiedliwości**

Szanowny Panie Ministrze

W odpowiedzi na pismo z dnia 7 października 2024 r. (data przesłania 9 października 2024 r.) o sygn. DL-V.6900.2.2024 dotyczące projektu ustawy o zmianie ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (UD69) uprzejmie wskazuję następujące uwagi do tego projektu.

Zainicjowane zmiany legislacyjne do ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej (Tekst jedn Dz.U. 1534 z 2024 r., zwanej dalej „Ustawą”) mają na celu ułatwienie korzystania z tej formy pomocy. Z tego względu powinno się jednak w pierwszej kolejności doprecyzować rzeczywisty zakres podmiotowy osób uprawnionych do świadczeń przewidzianych w tej ustawie.

Zgodnie z art. 4 ust. 1 ustawy (który nie jest nowelizowany według projektu) nieodpłatna pomoc prawna i nieodpłatne poradnictwo obywatelskie przysługują osobie uprawnionej, która nie jest w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej, w tym osobie fizycznej prowadzącej jednoosobową działalność gospodarczą niezatrudniającą innych osób w ciągu ostatniego roku. Przepis ten podobnie jak i kolejne przepisy ustawy nie precyzują, czy osobą uprawnioną może być małoletni.

W doktrynie wskazano natomiast następujący pogląd „Przyjmując założenie, że osobą korzystającą z porady prawnej jest osoba mająca pełną zdolność do czynności prawnych, osobami uprawnionymi do korzystania z nieodpłatnej pomocy prawnej są osoby, które ukończyły 18 lat, (...).” [Kaczocha Mateusz, Ustawa o nieodpłatnej pomocy prawnej oraz edukacji prawnej. Komentarz]. Ze względu na konsekwencje budżetowe związane z poradnictwem prawnym w praktyce stosowania ustawy dostrzegalna jest tendencja do

przyjmowania przytoczonej powyżej wykładni przepisów ustawy, przez podmioty nadzorujące wykonanie usług poradnictwa.

Zawężenie świadczeń z przewidzianych w ustawie tylko do osób pełnoletnich stanowi natomiast nieuzasadnioną dyskryminację ze względu na wiek, która jest sprzeczna z art. 32 ust. 2 Konstytucji RP.

Ustawa ze swojej istoty nie ma ścisłego związku z czynnościami w postępowaniach sądowych, w ramach których niezbędne jest posiadanie tzw. zdolności procesowej. Przedmiotem porad udzielanych na podstawie tej ustawy mogą być natomiast prawa i obowiązki małoletnich, którzy posiadają ograniczoną zdolność do czynności prawnych, a więc są osobami uprawnionymi do podjęcia niektórych czynności prawnych oraz samodzielnej decyzji o ich treści. Jak wynika z oceny praktyki Biura Rzecznika Praw Dziecka, małoletni którzy posiadają własny majątek po osieroceniu lub pozbawieniu rodziców władzy rodzicielskiej często potrzebują dodatkowego wsparcia prawnego, choćby ze względu na zdarzające się zaniedbania ze strony opiekunów prawnych.

Dodatkowo doprecyzowanie, że małoletni są uprawnieni do świadczeń na podstawie tej ustawy wzmacnia edukacyjny cel tej regulacji wskazany między innymi w treści art. 1, art. 3a i art. 3b ustawy.

Mając na uwadze powyższe sugeruję zmianę art. 4 ust. 1 ustawy w następujący sposób:

„1. Nieodpłatna pomoc prawna i nieodpłatne poradnictwo obywatelskie przysługują osobie uprawnionej **posiadającej co najmniej ograniczoną zdolność do czynności prawnej**, która nie jest w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej, w tym osobie fizycznej prowadzącej jednoosobową działalność gospodarczą niezatrudniającą innych osób w ciągu ostatniego roku.”

Możliwe jest również wprowadzenie dalej idących rozwiązań, które doprecyzują, że udzielanie bezpłatnych porad prawnych jest niezależne od zdolności do czynności prawnych.

Monika Horna-Cieślak

Rzecznik Praw Dziecka